

Božidar Jezernik (ur.), Imaginarni Turčin (prev. s engleskog Alen Bešić i Igor Cvijanović), Biblioteka XX vek, Beograd, 2010, 315 str.

Imaginarni Turčin naslov je knjige koja sadrži rasprave podnesene na naučnoj konferenciji *Vizija Turčina na prostoru današnje Slovenije i vizija „Franaka“ kod Osmanlija*. Konferencija je održana 2007. godine kao jedna u nizu manifestacija koje je pod zajedničkim nazivom *Kulturna tolerancija* nekoliko godina organizirao Filozofski fakultet u Ljubljani.

Urednik knjige *Imaginarni Turčin* Božidar Jezernik, profesor kulturne antropologije na Univerzitetu u Ljubljani, u Uvodu pod naslovom „Ste-reotipizacija Turčina“ objašnjava zašto Turčin. Na susretu slovenačkih i turskih naučnika u Ljubljani preispitivala se vizija „Turčina“ kao značajnog evropskog Drugog koja se razvijala „od samih početaka interakcije između muslimana i hrišćana“ kada su „Turci za Evropljane predstavljali ‘drugo’ par excellence“ (Mustafa Sojkut) do današnje vizije u procesu oko učlanjenja Republike Turske u EU.

Jedan broj priloga u *Imaginarnom Turčinu* bavi se analizom vizije Drugog, odnosno „Turčina“ u evropskim zemljama. **Rajko Muršič**, autor prvog priloga pod naslovom „O simboličkom drugojačenju“, pokazuje kako i u ovome dobu, kada se razvijaju nove zamisli o Evropi, još uvijek postoje stari strahovi i predstave o prijetećem Drugom, te kako je u cilju prevazilaženja tog stanja **od presudne važnosti promatrati i analizirati prakse i procese a ne samo njihove posljedice**. **Miha Pintarič** ponudio je zanimljivu raspravu o tome ko su Turci u djelu *Gargantue i Pantagruela* Fransoa Rablea. Na primjeru predstave Turaka u navedenom djelu autor propituje u kojoj je mjeri Drugi zapravo „naše ogledalo.“ **Nedret Kuran Burçoglu**, profesorica na komparativnim studijama kulture, više godina se u području imagološke problematike bavila istraživanjem slike Turčina u Evropi od 15. do 21. stoljeća. Na susretu u Ljubljani izložila je rad pod naslovom „Predstave ‘Turčina’ u nemačkim medijima od ranog modernog doba do prosvetiteljstva“. **Žale Parla** u eseju pod naslovom „Od Bajronovog *Daura* do Jezernikove *Divlje Evrope*“ pokazuje kako se u književnosti koja je u proteklim stoljećima nastala na evropskom tlu i koja se bavila „Turčinom“, vidi da je sve otvorenije postajala kolonijalistička. „Razlog tome je,“ ističe autorica, „slabljenje Osmanskog carstva“ (str. 135). Zaključak te analize podudaran je s onim koji je u knjizi *Divlja Evropa: Balkan u očima putnika sa Zapada* iznio Božidar Jezernik u vezi s percepcijom Balkana kod zapadnih putnika – mijenjala se onako kako se mijenjela percepcija turske moći. „Slika Turčina je možda jedna od najzagonetnijih u poljskoj kulturi“ rečenica je kojom autorica **Aleksandra Njevia-**

ra uvodi u svoj esej pod naslovom „Dragi komšija, taj opaki ubica“ u kojem iscrtava sliku „Turčina“ u poljskom jeziku i književnosti. **Ajhan Kaja** se u svome prilogu pod naslovom „Doba obezbeđivanja: Oспорavanje multikulturalističke i republikanske političke integracije“ bavi analizom nekih okolnosti u savremenom dobu. Autor naime raspravlja o stavu zapadnih demokracija da je imigracija jedna od glavnih prijetnji u njihovim zemljama. U zaključku članka Ajhan Kaja između ostalog kaže kako bi diskurs sigurnosti u zapadnim demokracijama „trebalo preformulisati tako da se imigranti i njihovi potomci oslobode tutorskog pogleda prihvatnih društava.“

Vizijom „Turčina“ u slovenačkoj kulturi bave se tri priloga. **Peter Simonič** u članku „Valvazorov nasledni neprijatelj“ razmatra društveni i retorički stav u odnosu na Osmanlije (kao i Habzburgovce) u obimnom djelu koje je u 17. stoljeću sačinio Valvazor (rođen u Ljubljani 1641), a koje je dva stoljeća kasnije bilo važan izvor za stvaranje slovenačke nacionalne historije. **Bojan Baskar** analizira različite elemente orijentalizma u putopisima „jednoga pjesnika (Antuna Aškerc) s periferije Carstva“. Autor se obraća na teoriju pograničnog orijentalizma, kako je antropolog Andre Gingrič nazvao onu vrstu orijentalizma koja je osobena za zemlje što su stoljećima bile izložene napadima iz muslimanskih država (Kordobski halifat i Osmansko carstvo). Kako je taj oblik orijentalizma jednako rasprostranjen u elitnoj i narodnoj kulturi, (za razliku od onoga koji je prvi proučavao E. Said i koji se odnosi na elitnu kulturu), tako je, navodi autor eseja, „i popularna i visoka književnost bila još jedan agens u okviru prikazivanja osmanskih upada kao najvećeg zla u istoriji koje je zadesilo Slovence“ (str. 157). Opisima turskih upada u slovenačkim historiografskim i književnim pripovijestima bavi se i **Alenka Bartulović**. Autorica ističe kako pisci i historičari uvijek obuhvataju dijele kolektivnog pamćenja u svojim pričama, te kako se objavljivanjem tih priča kolektivno pamćenje legalizira i prihvata kao istina. Tu analizu vodi do savremenoga doba pokazujući kako se glas kolektivnog pamćenja, koje nije uspjelo pratiti vremenske prekretnice, „ne može prečuti u raspravama o izgradnji džamije i Islamskog centra u Ljubljani.“ Nacionalno pamćenje, tumači autorica, tu situaciju vidi kao još jedan susret s „Turcima“ (str. 187).

Predstavu „Turčina“ kao susjeda obrađuju dva članka. Jedan je sačinila **Ozlem Kumrular**. Autorica je kroz konkretne primjere pokazala kako je na Sredozemlju u 16. stoljeću stvarana predstava o „Turčinu“ u kontekstu historijskih okolnosti i neposrednog ili posrednog utjecaja „Turčina“ na život u Sredozemlju. U drugom prilogu („Percepcija Osmanskog carstva u Srbiji“) autor **Marko Šuica** nudi sliku imaginarnog Turčina u današnjoj Srbiji na primjerima proslave državnih praznika i udžbenika historije. Autor je naime

pokazao koliko se ta slika zasniva na stereotipima naslijeđenim iz starije i novije historije.

Dva rada imaju za temu muziku. **Bulent Aksoj** u eseju pod naslovom „Muzika Osmanlija viđena zapadnjačkim očima“ raspravlja o diskursu „naša muzika“ i „njihova muzika“. **Svanibor Petan** je svoju raspravu o muzici i interkulturalnosti na Balkanu naslovio „Alaturka-alafranga kontinuum na Balkanu.“

Najzad, i jedan rad koji daje „pogled s druge strane“. **Nazan Aksoj** je u članku „Drugi u ranim turskim romanima“ ponudila detaljno čitanje romana *Intihab (Buđenje)* (1876.) turskog književnika Namika Kemala.

Kako sam navela na početku ovoga prikaza, serija manifestacija koju je pokrenuo Filozofski fakultet u Ljubljani nazvana je *Kultura tolerancije*. No uočavajući da za djelatnu koegzistenciju nije dovoljna tolerancija *drugog* i *drugačijeg* nego otvorenost i uvažavanje *drugog* i *drugačijeg*, organizatori su seriji promijenili ime u *Kultura suživota*. Važno je shvatiti i prihvatiti riječi koje je urednik Jezernik naveo u Predgovoru ove monografije da ta „otvorenost i uvažavanje ne dolaze sami od sebe, nego ih treba njegovati“. Dobro je na ovo dodati kako je isto toliko važno shvatiti i prihvatiti da se trebaju njegovati istodobno iz oba pravca.

Kerima Filan